

QUY TRÌNH THIẾT KẾ HỆ THỐNG BÀI TẬP CHẮP GHÉP NHẪM PHÁT TRIỂN KHẢ NĂNG ĐỊNH HƯỚNG KHÔNG GIAN TRONG HOẠT ĐỘNG TẠO HÌNH CHO TRẺ 5 - 6 TUỔI

• Vũ Thị Minh Trang^(*)

Tóm tắt

Khả năng định hướng không gian có vai trò quan trọng đối với các hoạt động vui chơi, học tập của trẻ mầm non. Đặc biệt, trong hoạt động tạo hình, nếu trẻ có khả năng định hướng không gian tốt sẽ giúp nâng cao tính thẩm mỹ của sản phẩm. Việc phát triển khả năng định hướng không gian cần bắt đầu từ không gian ba chiều và bằng chính hoạt động tay - mắt của trẻ. Do đó, sử dụng các bài tập chắp ghép - một dạng bài tập tạo hình tổng hợp - để phát triển khả năng này là con đường vô cùng thuận lợi. Bài viết giới thiệu quy trình thiết kế hệ thống bài tập chắp ghép nhằm phát triển khả năng định hướng không gian cho trẻ 5 - 6 tuổi ở trường mầm non.

Từ khóa: Bài tập chắp ghép, khả năng định hướng không gian, hoạt động tạo hình.

1. Đặt vấn đề

Khả năng định hướng không gian ảnh hưởng trực tiếp đến khả năng vận động và nhận thức của trẻ mầm non, góp phần chuẩn bị tốt cho việc học chữ, làm toán cũng như các môn khoa học khác ở trường phổ thông. Không những vậy, khả năng định hướng không gian còn là điều kiện quan trọng để trẻ tham gia vào hoạt động tạo hình - nghệ thuật của thị giác.

Nhiệm vụ phát triển khả năng định hướng không gian không chỉ được thực hiện trong hoạt động làm quen với Toán, Thể dục, khám phá khoa học... mà còn là nhiệm vụ quan trọng trong quá trình tổ chức hoạt động tạo hình cho trẻ ở trường mầm non.

Trẻ mầm non nhận thức về không gian ba chiều sớm hơn và dễ dàng hơn so với các khái niệm không gian hai chiều. Do đó, sử dụng nhiều thể loại bài tập chắp ghép có thể giúp trẻ nhận biết các khái niệm không gian đi từ ba chiều sang hai chiều, hoặc kết hợp ba chiều và hai chiều, thông qua chính quá trình thực hiện bài tập.

Hiện nay, ở trường mầm non, bài tập chắp ghép chưa được quan tâm nhiều như vẽ, nặn, xếp dán tranh, nội dung bài tập ít được đổi mới, mục tiêu giáo dục của bài tập chủ yếu tập trung vào việc củng cố biểu tượng về sự vật, hoặc đáp ứng nhu cầu vui chơi tự do của trẻ, chưa phát huy được tác dụng phát triển các năng lực nhận thức nền tảng, trong đó có khả năng định hướng không gian. Hệ quả sau

đó là tính thẩm mỹ của các sản phẩm tạo hình chưa cao, tranh vẽ của trẻ còn mang tính chất liệt kê...

Vì vậy, việc đưa ra một quy trình thiết kế nhằm làm phong phú thêm các bài tập chắp ghép cũng như việc sắp xếp các bài tập đó thành hệ thống tuân theo cơ chế tâm lý, đi từ hành động bên ngoài đến hành động nhận thức bên trong nhằm phát triển khả năng định hướng không gian trong hoạt động tạo hình đạt hiệu quả cao nhất là vấn đề cần thiết hiện nay.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Bài tập chắp ghép

“Bài tập chắp ghép” là một dạng bài tập tạo hình, có thể hiểu là một nhiệm vụ chắp ghép đồ chơi, xây dựng mô hình... Trong một khoảng thời gian nhất định, trẻ vận dụng nhiều kỹ năng tạo hình (vẽ, xếp dán, nặn, lắp ráp...) cùng với vốn biểu tượng phong phú về sự vật xung quanh, trí nhớ, trí tưởng tượng... mà tái hiện lại sự vật trong không gian ba chiều, đồng thời đạt được mục tiêu giáo dục của bài tập, phát triển một số nét tính cách của người lao động sáng tạo.

Bài tập chắp ghép khác với bài tập vẽ, xếp dán tranh, nặn ở phương thức tạo hình - phương thức giải quyết bài tập và đặc trưng của sản phẩm (sản phẩm chắp ghép được thể hiện chủ yếu trong không gian ba chiều).

Bài tập chắp ghép có cấu trúc bao gồm những thành tố:

- Mục tiêu của bài tập: Làm rõ các phẩm chất, năng lực, kỹ năng mà giáo viên muốn hình thành, rèn luyện, phát triển, bồi dưỡng ở trẻ thông qua bài tập.

^(*) Trường Mầm non Thực hành - Đại học Quảng Nam.

- Nhiệm vụ của bài tập: Chỉ ra sản phẩm chấp ghép mà trẻ cần thực hiện.

- Thao tác thực hiện bài tập: Chỉ rõ các thao tác thực hiện, các bước tiến hành để giải quyết nhiệm vụ nhằm đạt được mục tiêu của bài tập.

- Điều kiện vật chất: Chỉ rõ các điều kiện vật chất cần thiết như nguyên liệu, vật liệu, dụng cụ, không gian, thời gian... để có thể thực hiện được bài tập.

Sự hấp dẫn của vật liệu, thao tác thực hiện và mong muốn được chơi với thứ do mình làm ra đã khiến trẻ tích cực hoạt động. Giáo viên lợi dụng sự ham thích này mà tổ chức cho trẻ thực hiện bài tập chấp ghép, giúp trẻ từng bước đạt được sự tiến bộ. Đây là lí do giáo viên nên tổ chức một cách chủ động, có kế hoạch, mà không để trẻ tự hoạt động dưới dạng chơi tự do.

Dựa theo vật liệu chấp ghép có thể phân chia các thể loại bài tập chấp ghép như sau:

- Chấp ghép với bộ đồ chơi sản xuất sẵn: Mảnh ghép hình que, hình bánh răng, lego, khối gỗ, hay đồ chơi chấp ghép theo mẫu có sẵn... Có thể phân loại đồ chơi theo mức độ sáng tạo của sản phẩm: sản phẩm chấp ghép theo mẫu, sản phẩm chấp ghép có sự sáng tạo.

- Chấp ghép với vật liệu tạo hình: Gấp, cắt dán đồ chơi bằng các vật liệu như giấy màu thủ công, giấy nhún, xốp bi-tit... (thuyền buồm, máy bay, quạt, các loại hoa...).

- Chấp ghép với phế liệu: Làm con chuồn chuồn bằng thìa sữa chua, làm chim cánh cụt từ lõi giấy vệ sinh...

- Chấp ghép với vật liệu từ thiên nhiên: Làm con trâu từ lá mít, làm hộp kẹo từ sỏi, giấy vụn...

- Chấp ghép với nhiều loại vật liệu: Xây dựng mô hình, làm sa bàn (Xây dựng mô hình trường mầm non, công viên, bãi biển...)

Từ một bài tập chấp ghép có thể tổ chức thành một hoạt động chấp ghép hoàn chỉnh mà trong đó bài tập chấp ghép là nội dung chính, hoặc tích hợp vào các hoạt động giáo dục khác.

2.2. Khả năng định hướng không gian trong hoạt động tạo hình của trẻ 5 - 6 tuổi

2.2.1. Khả năng định hướng không gian trong hoạt động tạo hình

Khả năng định hướng không gian trong hoạt động tạo hình có thể hiểu là khả năng xác định

được vị trí, hướng của các chi tiết trên một đối tượng miêu tả hoặc vị trí, hướng của các đối tượng trong phạm vi sản phẩm tạo hình (ba chiều và hai chiều) khi sử dụng bản thân hoặc sự vật khác làm chuẩn, từ đó có khả năng sắp xếp các chi tiết, hình ảnh trong mối quan hệ không gian, tạo nên cấu trúc chặt chẽ, bố cục hài hòa và diễn đạt bằng lời sự sắp xếp đó [5].

Định hướng không gian trong hoạt động tạo hình hẹp hơn việc định hướng trong không gian chung chung bởi sự định hướng chỉ thuộc phạm vi sản phẩm tạo hình. Tuy nhiên, để chủ thể có thể định hướng không gian trong hoạt động tạo hình thì chủ thể cần có khả năng định hướng trong không gian thực thật tốt.

Cơ chế hình thành và phát triển của khả năng định hướng không gian (nói chung) là bắt nguồn từ các hành động thực hành bên ngoài khi trẻ tiếp xúc với thế giới xung quanh, các hành động này chuyển vào bên trong đầu trẻ theo cơ chế nhập tâm, chuyển hóa thành các ấn tượng về vị trí, khoảng cách, kích thước, độ xa gần, hình dáng khác nhau của cùng một đối tượng... khi đứng ở các góc nhìn khác nhau.

Trẻ mầm non sử dụng hệ tọa độ cảm giác ứng với các chiều của cơ thể để làm chuẩn. Sau đó, trẻ dịch chuyển hệ tọa độ bản thân sang đối tượng khác để thực hiện các hành động bên ngoài nhằm xác định được vị trí, hướng của người hoặc vật nào đó trong không gian. Khi lấy đối tượng khác làm chuẩn, hành động xác định vị trí được thực hiện ngầm bên trong đầu, là hành động ước lượng bằng mắt.

Như vậy, từ chỗ trẻ cần thao tác trực tiếp với đồ vật (chạm vào, cầm, nắm, chỉ tay về hướng, vị trí... của đối tượng) để định hướng thì trẻ chỉ cần quan sát và ước lượng bằng mắt vẫn có thể xác định được vị trí, hướng của đối tượng. Hệ tọa độ bản thân là nền tảng để phát triển các mức độ định hướng về sau.

Ngay từ khi bắt đầu có sự nhận thức về không gian, trẻ đã tập sử dụng ngôn ngữ để chỉ vị trí, hướng sắp đặt của đối tượng so với vật thể chuẩn. Khả năng định hướng không gian của trẻ càng phát triển thì ngôn ngữ mà trẻ sử dụng càng chính xác, phong phú.

2.2.2. Đặc điểm khả năng định hướng không gian trong hoạt động tạo hình của trẻ 5 - 6 tuổi

Khả năng định hướng và thể hiện đối tượng miêu tả trong không gian ba chiều:

Đối với các sản phẩm tạo hình có sự thể hiện bằng hình khối, có cấu trúc, bố cục không gian ba chiều, gắn với sự vật trong hiện thực, ta có thể quan sát sản phẩm ở nhiều hướng khác nhau. Khả năng định hướng không gian trong các sản phẩm như vậy đã xuất hiện ở trẻ từ rất sớm và phát triển dần theo độ tuổi, thể hiện ở khả năng phân tích cấu trúc của sự vật thật (xác định vị trí, hướng của các chi tiết, bộ phận cấu tạo nên sự vật), và khả năng thể hiện cấu trúc, bố cục không gian ba chiều (sắp xếp các chi tiết tạo nên cấu trúc của một đối tượng miêu tả hoặc sắp đặt các đối tượng theo trật tự không gian nhất định trên mặt bàn, sàn nhà).

Ở trẻ 5 - 6 tuổi, khả năng liên hệ giữa sự sắp đặt sự vật trong không gian thực với sự sắp đặt các vật liệu trên sa bàn đã phát triển hơn nhiều so với độ tuổi trước. Khi chơi xây dựng, trẻ sử dụng nhiều vật liệu hơn, chủ đề mở rộng, có sự phân chia ra các khu vực rõ ràng (như trong Trại chăn nuôi, có khu vực nuôi gia súc riêng, nuôi gia cầm riêng...) và sắp xếp các khu vực hợp lí (như chuồng chăn nuôi thường được xây phía sau nhà).

Khi chấp ghép đồ chơi, trẻ đã có khả năng thể hiện đặc điểm, tính chất đặc thù về hình dáng, kích thước, vận động của sự vật, biết thêm vào các chi tiết phụ làm cho sự vật sinh động hơn.

Trẻ biết sử dụng lời nói chủ động để diễn đạt các quan hệ không gian giữa các bộ phận của sự vật cũng như sự sắp xếp các đối tượng trong một khung cảnh bằng các từ như trên - dưới, trước - sau, xung quanh - ở giữa, gần - xa, ở trong - ở ngoài, bên trái - bên phải và các từ chỉ vùng không gian mở rộng.

Khả năng định hướng và thể hiện đối tượng miêu tả trong không gian hai chiều:

Khả năng định hướng không gian hai chiều của trẻ rất khác so với người lớn, do trình độ tư duy cũng như vốn biểu tượng về thế giới xung quanh, xúc cảm, tình cảm, tính duy kỷ trong hoạt động tạo hình của trẻ còn mạnh, những điểm này được thấy rõ trong sản phẩm tranh vẽ, tranh xếp dán của trẻ. Việc thể hiện bố cục trong không gian hai chiều để khiến người xem hiểu được nội dung tranh đối với trẻ không phải dễ dàng.

Ở trẻ 5 - 6 tuổi, do trẻ đã tiếp thu được các quy luật tạo hình cơ bản như: luật gần xa, luật sáng tối nên khi tri giác tranh, trẻ biết sử dụng lời nói để diễn tả vị trí, hướng của các sự vật trong mối quan hệ không gian (trên - dưới, trước - sau, trong - ngoài, ở giữa - xung quanh, bên trái - bên phải, gần - xa). Sự định hướng bên trái, bên phải xuất hiện muộn hơn. Ngoài khả năng tạo nhịp điệu, trẻ đã biết sắp xếp các chi tiết đối xứng hoặc không đối xứng (các hình ảnh không đồng đều: to - nhỏ, cao - thấp). Trẻ đã biết cách sắp xếp thể hiện sự vận động, hành động và các mối quan hệ giữa các sự vật để tạo ra một không gian có chiều sâu. Ngoài cách sắp xếp hàng lối, xen kẽ, trẻ còn biết cách sắp xếp phân chia mảng chính - phụ, nhiều tầng cảnh. Khả năng tưởng tượng sáng tạo của trẻ cuối tuổi mẫu giáo phát triển mạnh, kĩ năng tạo hình cũng thành thạo hơn đã khiến cho tranh của trẻ ngày càng phong phú về chủ đề thể hiện, nội dung diễn tả rõ ràng, truyền cảm, sinh động hơn.

Tóm lại, khả năng định hướng không gian trong hoạt động tạo hình của trẻ mẫu giáo phát triển theo độ tuổi cùng với sự phong phú của vốn biểu tượng, sự phát triển của tri giác, tư duy, tưởng tượng sáng tạo, cũng như sự phát triển nhanh về thể lực, cơ bắp, sự khéo léo của vận động tay, mắt.

2.3. Vai trò của bài tập chấp ghép đối với việc phát triển khả năng định hướng không gian trong hoạt động tạo hình

Bài tập chấp ghép là dạng bài tập tạo hình tổng hợp, bởi khi thực hiện, có thể kết hợp nhiều kĩ năng tạo hình. Chính việc phối hợp này đã làm tăng hứng thú tham gia hoạt động cũng như mở ra cơ hội cho trẻ được rèn luyện khả năng định hướng một cách đầy đủ và toàn diện nhất. Sự thể hiện trong không gian ba chiều của các sản phẩm chấp ghép không chỉ được kết hợp mà còn bổ sung, hỗ trợ, khắc phục những điểm hạn chế của sự thể hiện trong không gian hai chiều ở tranh (vẽ, xếp dán).

Tác dụng phát triển khả năng định hướng không gian của bài tập chấp ghép thể hiện ở chỗ:

Ở mức độ 1: Khi quan sát vật thật, cảnh thật, trẻ bắt đầu ghi nhớ và tập tái hiện lại các hình ảnh đã quan sát được dưới dạng mô hình, đồ chơi. Trẻ bắt đầu nắm được một cách tự nhiên ý nghĩa của các khái niệm không gian, hiểu được các từ ngữ chỉ vị trí, phương hướng trong không gian thực.

Ở mức độ 2: Trẻ quan sát ảnh chụp của vật thật hoặc quan sát tranh vẽ, sơ đồ, sau đó, bằng các vật liệu tạo hình, trẻ tái hiện lại sự vật dưới dạng mô hình, đồ chơi. Do đó, trẻ có thể rèn luyện được khả năng tri giác không gian hai chiều, chuyển những hình ảnh trừu tượng ấy ra ngoài.

Ở mức độ 3: Trẻ làm đồ chơi, xây dựng mô hình... dựa trên trí tưởng tượng sáng tạo.

Từ những kinh nghiệm tri giác không gian thực và chuyển dần sang không gian hai chiều, trẻ mới có khả năng miêu tả sự vật vào tranh vẽ, tranh xếp dán, thể hiện được chiều sâu của khung cảnh nhờ vào việc sắp xếp vị trí (gần - xa), kích thước (to - nhỏ), màu sắc (đậm - nhạt), hình dáng... của đối tượng miêu tả.

Do đó, việc chỉ sử dụng một loại hình tạo hình riêng lẻ (chỉ vẽ, hoặc chỉ chơi đồ chơi lắp ghép...) đều làm giảm đi hoặc không phát huy hết được tác dụng của nghệ thuật tạo hình đối với sự phát triển khả năng định hướng không gian nói riêng và khả năng tri giác thị giác nói chung của trẻ.

Như vậy, việc lựa chọn và sử dụng các bài tập lắp ghép để tổ chức cho trẻ hoạt động có vai trò tích cực trong việc phát triển khả năng định hướng không gian trong hoạt động tạo hình cho trẻ mầm non.

2.4. Nguyên tắc thiết kế và xây dựng hệ thống bài tập

Nguyên tắc đảm bảo tính mục đích: Bài tập lắp ghép tổ chức cho trẻ 5 - 6 tuổi hoạt động cần hướng tới mục tiêu giáo dục mầm non nói chung và chú ý làm nổi bật mục tiêu phát triển khả năng định hướng không gian nói riêng.

Nguyên tắc đảm bảo tính hệ thống: Các bài tập lắp ghép cần có sự sắp xếp trình tự thực hiện trước sau, đảm bảo sau khi thực hiện xong một bài tập, trẻ có khả năng định hướng tốt hơn, tạo điều kiện cho trẻ tham gia thực hiện các bài tập sau. Các bài tập lắp ghép cần được sắp xếp trong chương trình tạo hình hợp lý, hỗ trợ các loại hình tạo hình khác như vẽ, nặn, xếp dán tranh, nhằm giúp trẻ phát triển khả năng định hướng không gian hai chiều.

Nguyên tắc đảm bảo tính an toàn: Cần lựa chọn bài tập lắp ghép sử dụng các vật liệu an toàn với trẻ. Sự an toàn thể hiện ở cả thể chất lẫn tâm lý khi trẻ thực hiện bài tập.

Nguyên tắc đảm bảo tính vừa sức: Bài tập

lắp ghép cần phù hợp với trình độ nhận thức cũng như khả năng lắp ghép của trẻ 5 - 6 tuổi. Cách thực hiện các bài tập lắp ghép không quá rườm rà, nhiều công đoạn, không quá phức tạp, sản phẩm cuối cùng có hình dạng gần giống sự vật thật, không quá trừu tượng.

Nguyên tắc đảm bảo tính đa dạng: Tính đa dạng thể hiện ở sự đa dạng các thể loại bài tập lắp ghép; sự đa dạng về hình thức tổ chức bài tập (cá nhân hoặc cho nhóm nhỏ/nhóm lớn); yêu cầu về đối tượng miêu tả (theo mẫu, theo đề tài, theo ảnh chụp, theo sơ đồ, theo lời hướng dẫn...); đa dạng về nội dung lắp ghép. Các vật liệu, dụng cụ, đồ dùng đồ chơi để thực hiện bài tập lắp ghép cũng cần đa dạng về màu sắc, chất liệu, công dụng... Chính sự đa dạng này sẽ góp phần kích thích hứng thú tham gia hoạt động lắp ghép của trẻ.

3. Kết quả nghiên cứu

Dựa trên kết quả nghiên cứu lí luận về bài tập lắp ghép và đặc điểm khả năng định hướng không gian trong hoạt động tạo hình của trẻ 5 - 6 tuổi, chúng tôi đưa ra các bước thiết kế và xây dựng các bài tập lắp ghép thành hệ thống nhằm giúp quá trình tổ chức thực hiện có chất lượng và hiệu quả.

3.1. Thiết kế bài tập lắp ghép

Quy trình thiết kế bài tập lắp ghép có thể tiến hành theo các bước sau:

Bước 1: Xác định khả năng định hướng không gian hiện thời của trẻ.

Dựa vào đặc điểm khả năng định hướng không gian trong hoạt động tạo hình của trẻ 5 - 6 tuổi nói chung, giáo viên ghi chép lại những biểu hiện về khả năng định hướng trong không gian ba chiều và hai chiều của trẻ. Từ đó lựa chọn ra các bài tập lắp ghép phù hợp với nhận thức, sở thích của trẻ.

Bước 2: Xác định mục tiêu của bài tập.

Mục tiêu của các bài tập lắp ghép phải nhằm phát triển khả năng định hướng không gian trong hoạt động tạo hình cho trẻ 5 - 6 tuổi. Các bước làm ra sản phẩm có thể giúp trẻ nhận biết các khái niệm chỉ không gian, các vị trí, hướng của các chi tiết, bộ phận của đối tượng. Bài tập còn giúp rèn luyện cho trẻ thể hiện lại cấu trúc của các sự vật gần giống như thật, sắp xếp các đối tượng trong không gian ba chiều.

Bước 3: Xác định nội dung và điều kiện thực hiện bài tập.

Cần làm rõ những vấn đề như:

- Bài tập xoay quanh chủ đề giáo dục nào?
- Đối tượng miêu tả của bài tập là gì?
- Bài tập chấp ghép đối tượng đó thuộc thể loại nào? Theo định hướng gì? (Theo mẫu, theo đề tài, theo ảnh chụp, theo sơ đồ, theo lời hướng dẫn của GV, theo trí tưởng tượng).

- Để thực hiện bài tập, trẻ cần những vật liệu, dụng cụ, đồ chơi nào?

- Các bước tiến hành làm ra sản phẩm?

- Ứng dụng bài tập đó như thế nào?

- Điều kiện để thực hiện bài tập là gì? (Không gian thực hiện ở đâu? Thời gian thực hiện trong bao lâu? Thời điểm thực hiện bài tập là khi nào? Bài tập được thực hiện cả lớp hay nhóm lớn/nhóm nhỏ/cá nhân...).

Bước 4: Đặt tên và viết “Hướng dẫn thực hiện bài tập”.

Tùy vào nội dung chính của bài tập, giáo viên đặt tên cho bài tập thật ngắn gọn, sao cho khi giới thiệu tên bài tập cho trẻ nghe, trẻ có thể hình dung ngay ra công việc của mình sẽ làm.

Giáo viên cần nêu và ghi rõ tiến trình hoạt động, các bước hướng dẫn trẻ thực hiện bài tập chấp ghép để có thể nhận ra những sai sót và kịp thời thay đổi, bổ sung giúp bài tập hoàn thiện hơn. Những ghi chép này là một tài liệu quý báu cho bản thân giáo viên và các giáo viên khác trong công tác giáo dục trẻ.

Bước 5: Tiến hành cho trẻ thực hiện để đánh giá hiệu quả của bài tập.

Khi tổ chức cho trẻ thực hiện bài tập chấp ghép, giáo viên cần chú ý sử dụng lời nói diễn tả các mối quan hệ không gian, giúp trẻ có thể sử dụng lời nói để miêu tả lại các bước thực hiện bài tập, đánh giá sản phẩm của mình, của bạn. Bài tập chấp ghép có thể thực hiện dưới dạng một trò chơi thi đua, chơi tự do, hoặc tổ chức thành một hoạt động chấp ghép hoàn chỉnh. Sau khi trẻ hoàn thành bài tập, giáo viên ghi chép lại sự tiến bộ của trẻ nhằm đánh giá hiệu quả phát triển khả năng định hướng không gian của bài tập. Từ đó lựa chọn những bài tập chấp ghép tiếp theo sao cho phù hợp.

3.2. Xây dựng thành hệ thống bài tập chấp ghép

Ở bài viết này, các bài tập chấp ghép được sắp xếp sao cho phù hợp với cơ chế hoạt động làm hình

thành và phát triển các khả năng tâm lý tạo nên khả năng định hướng không gian cho trẻ:

Nhóm bài tập 1: Kích thích hứng thú tham gia hoạt động và phát triển biểu tượng về không gian cho trẻ.

Nhóm bài tập 2: Rèn luyện khả năng quan sát, phân tích, tìm hiểu cấu trúc của đối tượng miêu tả.

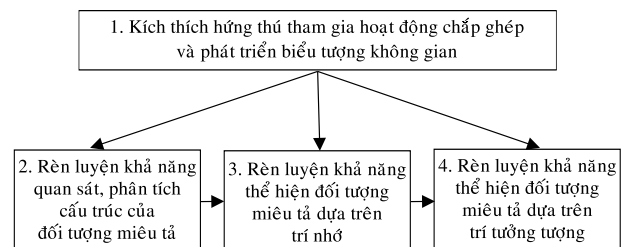
Nhóm bài tập 3: Rèn luyện khả năng thể hiện đối tượng miêu tả dựa trên trí nhớ.

Nhóm bài tập 4: Rèn luyện khả năng thể hiện đối tượng miêu tả dựa trên trí tưởng tượng.

Các bài tập chấp ghép được dự tính sẽ đưa vào hệ thống, giáo viên cần liệt kê ra giấy, viết thành bảng hệ thống các bài tập chấp ghép, có phân chia theo chủ đề giáo dục, kèm với thời gian thực hiện, hình thức hoạt động và chú thích nguồn gốc của bài tập, nhằm giúp giáo viên có thể dễ dàng tìm kiếm cũng như hiểu rõ từng bài tập.

Trong khi thực hiện hệ thống bài tập đã xây dựng, nếu có vấn đề trở ngại, hoặc bài tập không phù hợp, thiếu vật liệu, thiếu đồ dùng, thời tiết không phù hợp... giáo viên có thể linh hoạt thay đổi bài tập khác.

Mối liên hệ giữa các nhóm bài tập được thể hiện ở sơ đồ 1.

Sơ đồ 1. Mối liên hệ giữa các nhóm bài tập chấp ghép nhằm phát triển khả năng định hướng không gian trong hoạt động tạo hình cho trẻ 5 - 6 tuổi

4. Kết luận

Khả năng định hướng không gian là một trong những năng lực nền tảng cần thiết cho quá trình nhận thức của trẻ em. Trong hoạt động tạo hình, trẻ cần định hướng tốt mới có thể tạo ra những sản phẩm đẹp, hài hòa về bố cục.

Ở trẻ mầm non, khả năng định hướng không gian được hình thành và phát triển dần theo độ tuổi, có cơ chế tâm lý đi từ hành động bên ngoài, chuyển thành hình ảnh nhận thức bên trong não bộ. Sử dụng bài tập chấp ghép có thể giúp trẻ rèn luyện khả năng định hướng trong không gian ba

chiều, lấy đó làm nền tảng để phát triển khả năng định hướng trong không gian hai chiều.

Ngoài việc sưu tầm thì việc thiết kế đa dạng các thể loại bài tập ghép cũng như

sắp xếp chúng thành hệ thống có ý nghĩa quan trọng trong quá trình triển khai và thực hiện các biện pháp phát triển khả năng định hướng không gian cho trẻ./.

Tài liệu tham khảo

[1]. Hoàng Anh (CB), Đỗ Thị Châu, Nguyễn Thạc (2009), *Hoạt động - Giao tiếp - Nhân cách*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.

[2]. Nguyễn Thị Hòa (2011), *Giáo dục học Mầm non*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.

[3]. Đỗ Thị Minh Liên (2003), *Phương pháp hình thành biểu tượng toán học sơ đẳng cho trẻ mầm non*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.

[4]. Lê Thanh Thủy (2013), *Phương pháp tổ chức hoạt động tạo hình cho trẻ mầm non*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.

[5]. Vũ Thị Minh Trang (2015), *Sử dụng bài tập ghép nhằm phát triển khả năng định hướng không gian trong hoạt động tạo hình cho trẻ 5 - 6 tuổi*, Luận văn thạc sĩ Khoa học Giáo dục, Đại học Sư phạm Hà Nội, tr. 29.

[6]. Nguyễn Ánh Tuyết, Nguyễn Thị Như Mai (2011), *Giáo trình Sự phát triển tâm lí trẻ em lứa tuổi mầm non (Dành cho hệ cao đẳng sư phạm mầm non)*, NXB Đại học Sư phạm, Hà Nội.

[7]. Xaculina N. P. (Đỗ Thị Minh Liên, Lê Thanh Thủy dịch) (1979), *Phương pháp dạy trẻ hoạt động tạo hình và ghép*.

THE PROCESS OF DESIGNING THE PIECING EXERCISE SYSTEM TO DEVELOP SPATIAL ORIENTATION ABILITY IN VISUAL ART ACTIVITIES FOR 5-6 YEAR OLD CHILDREN

Summary

Spatial orientation ability plays an important role in preschool children's entertainment and study activities. Especially in visual art activities, if children have a good ability of spatial orientation, it will improve their product aesthetics. This should start with three-dimensional space and children's hands - eyes activities. Therefore, the use of piecing exercises - a kind of general visual art exercises - to improve this ability is extremely advantageous. The paper introduces the process of designing the piecing exercises system to develop spatial orientation ability for 5-6 old children at kindergartens.

Keywords: Piecing exercises, spatial orientation ability, visual art activity.

Ngày nhận bài: 29/8/2016; Ngày nhận lại: 19/12/2016; Ngày duyệt đăng: 19/3/2018.